

lišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku prof. dr. sc. Gordane Kralik), župan Vukovarsko-srijemske županije gospodin Božo Galić, gradonačelnik grada Vukovara gospodin Željko Sabo, ravnateljica Hrvatske agencije za hranu dr. sc. Zorica Jurković, dekan Biotehničkog fakulteta u Ljubljani prof. dr. sc. Janez Hribar, dekan Prehrambeno-biotehnološkog fakulteta u Zagrebu prof. dr. sc. Damir Ježek, dekan Veleučilišta "Lavoslav Ružička" u Vukovaru prof. dr. sc. Antun Pintarić, predsjednik Hrvatskog društva kemijskih inženjera i tehnologa prof. dr. sc. Branko Tripalo te drugi brojni ugledni gosti (pročelnici, prodekani, članovi akademske zajednice, predsjednici uprava, direktori i predstavnici gospodarskih subjekata, ravnatelji ustanova, predsjednici udruga, predstavnici lokalne uprave i samouprave).

Skup su pratile i brojne druge aktivnosti: Skup mladih kemičara, održan 15. rujna 2010. godine u Ružičkinoj kući; izložba posvećena Leopoldu (Lavoslavu) Ružički naziva "Ružička i Vukovar", održana 15. rujna 2010. godine, u organizaciji Gradskog muzeja Vukovar i Državnog arhiva Vukovar, u predvorju Javne ustanove u kulturi "Hrvatski dom Vukovar"; svečana večera održana 16. rujna 2010. godine te različite društvene aktivnosti tijekom održavanja Skupa. Osim toga, održalo se i polaganje vijenca i paljenje svijeća u spomen žrtvama rata u Vukovaru od strane sudionika Skupa predvođenih članovima Znanstveno-organizacijskog odbora kod križa na Dunavu. Od navedenih popratnih aktivnosti posebno je bio zanimljiv Skup mladih kemičara na kojem su svoje radove predstavili učenici srednjih škola Vukovarsko-srijemske županije, a dva nagrađena rada prezentirana su i sudionicima Skupa na samom kraju radnog dijela Skupa, 16. rujna 2010. godine. Znanstveno-organizacijski odbor Skupa dao je punu potporu ovoj aktivnosti, a već su započele i aktivnosti na daljnjem jačanju Skupa mladih kemičara tako da ubuduće očekujemo i veći broj učenika srednjih škola te regionalni karakter tog susreta.

Tijekom priprema za Skup tiskana je Prva obavijest Skupa, Druga obavijest Skupa, Konačni program Skupa, Knjiga sažetaka, a u pripremi je i Zbornik radova za koji je do predviđenog roka zaprimljeno 55 znanstvenih i stručnih cjelovitih radova.

Interes za Skup bio je velik i organizatori su s pravom bili uvjereni u njegov uspjeh. Iz kontakata sa sudionicima Skupa saznali smo da su bili zadovoljni organizacijom Skupa te da su im predavanja bila vrlo interesantna, čemu u prilog govori popunjenost dvorane tijekom cijelog Skupa. Osobito je bio uspješan dio Skupa koji se odnosio na posterska priopćenja gdje su gotovo svi prijavljeni sudionici izložili svoje postere. Skup je također bio izuzetno uspješan i u financijskom dijelu, osobito uzimajući u obzir činjenicu da su kotizacije za Skup bile izuzetno povoljne te da je veliki dio prihoda ostvaren putem sponzorstava i donacija. Organizaciju XIII. Ružičkinih dana pomogle su brojne institucije i tvrtke koje su bez ikakvog ustezanja pristale biti sponzori i donatori Skupa. Posebno treba istaknuti pomoć Vukovarsko-srijemske županije i grada Vukovara te ustanova i službi grada Vukovara koji su nesebično pomogli u organiziranju Skupa.

Želja organizatora je da ova dugogodišnja smotra znanstvene i stručne djelatnosti iz područja kemije, kemijskog i biokemijskog inženjerstva, prehrambene tehnologije i biotehnologije, medicinske biokemije i farmacije, zaštite okoliša, poljoprivrede i šumarstva, posvećena sjećanju i štovanju na prvog hrvatskog nobelovca, kemičara Leopolda (Lavoslava) Ružički i dalje ostane značajno mjesto susreta, razmjene iskustava i uspostave suradnje između znanosti i gospodarstva.

U Osijeku, 27. listopada 2010.

Predsjednik Znanstveno-organizacijskog odbora XIII. Ružičkinih dana
prof. dr. sc. Drago Šubarić

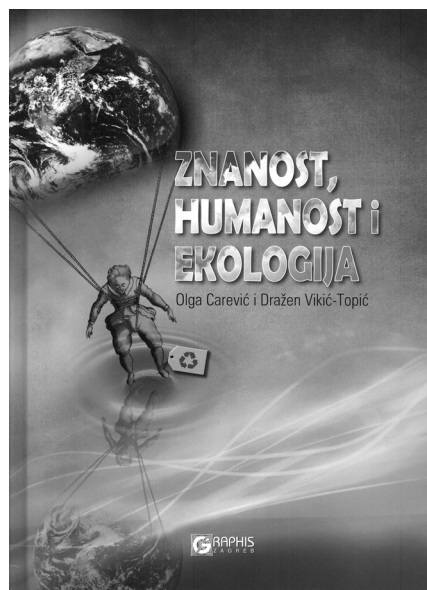
prikazi knjiga

Olga Carević i Dražen Vikić-Topić

Znanost, humanost i ekologija

Urednik: Zvonko Benčić; Recenzenti: Davorin Rudolf i Ivica Kostović; Nakladnik: GRAPHIS d. o. o., Zagreb; Za nakladnika: Elizabeta Šunde; ISBN 978-953-279-025-2

Knjiga koju predstavljam odlikuje se nesvaganjnim pristupom. Djelo je to dvoje znanstvenika, koji razmišljaju i pišu o problemima koji nisu samo dio njihove uže struke. Znanstvenika koji su svojim člancima u Vjesniku godinama hrvatsku javnost poticali na razmišljanje o znanstvenoj politici, ali i o nužnosti humanističkoga pristupa znanosti i zaštiti okoliša. Da su u tome uspjeli, govore brojne reakcije čitatelja, navedene u opsežnom poglavlju *Osvrti* (str. 135–174) na kraju knjige, iz kojih ponegdje proviruje i blaga kritika njihova mišljenja, ali gotovo unisono proizlazi zaključak da su autori na pristupačan i svima razumljiv način upoznavali javnost s gorućim temama hrvatske svagdašnjice. Pozdravljam njihovu odluku da objavljene članke, dopunjene ponekom novijom spoznajom, objedine u poglavljima *Znanost, Humanost i Ekologija* te

objave u knjizi koja će omogućiti i čitateljima koji nisu pratili *Vjesnik* da bolje razumiju hrvatsku sadašnjost i upoznaju neke velikane naše prošlosti.

Ali krenimo otpočetka. U *Predgovoru*, koji potpisuje akademik Ivica Kostović te u *Uvodu* akademika Davorina Rudolfa naglašava se kako su autori isprepleli svoja znanja i sposobnosti te svojim zanosom i voljom bitno pridonijeli populariziranju znanosti i etičkoga pristupa rješavanju problema. Dražen Vikić-Topić svojim pozitivnim razmišljanjem pobija medijsku sliku o potpunom crnilu koje nas obavija i tvrdi da se, unatoč svemu, radom, moralom i stvaralaštvom može postići izvrsnost.

Slična razmišljanja nit su vodilja cijele knjige. Poglavlje *Znanost* (str. 7–68) započinje prilogom o ulozi znanosti u razvitku društva. Svjesni da još uvijek znanstvena politika nije dosegla svoj optimum (nedostatak novca, nedovoljno razrađen sustav osmišljavanja i vrednovanja projekata), žele upoznati čitatelje s nastojanjima Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa (MZOS) da se ona ne prestano poboljšava. Kao pozitivne primjere navode donošenje dokumenta "Znanstvena i tehnološka politika Republike Hrvatske 2006.–2010.", osnivanje Hrvatskoga instituta za tehnologiju i sudjelovanje sve većega broja hrvatskih znanstvenika u Okvirnim europskim programima (FP6 i FP7). Tomu treba dodati program "Jedinstvo uz pomoć znanja" (UKF), kojim MZOS od 2007. kreditom Svjetske banke financira suradnju s hrvatskim znanstvenicima u inozemstvu. Budući da sam među prvim korisnicima sredstava toga fonda, mogu posvjedočiti da su kritičnost i nepristranost u recenziranju projekata, redovito praćenje njihove provedbe, nužnost povezivanja s proizvodnim tvrtkama te količina dodijeljenih sredstava usporedive s europskim projektima i nadati se da će se to jednom postići i u domaćim projektima. Država je shvatila da ulaganje u znanost nije trošak, ali novca nema ili se troši nenamjenski. Najavljeno financiranje projekata putem Nacionalne zaklade za znanost (NZZ) do konca 2009. još se ne nazire, ali hrvatski su znanstvenici i dosad entuzijazmom pokazali da unatoč besparici žele raditi za bljštak Hrvatske. Treba vjerovati da će im Hrvatska to jednom i vratiti.

Budući da su mi, kao korisnici, poznati svi problemi znanstvene politike, mnogo su mi zanimljivija bila razmišljanja o povijesti pismenosti u nas od glagoljice, preko hrvatskoga narodnoga preporoda do danas. U Hrvatskoj i danas ima nepismenih, pojam pismenosti s vremenom se proširuje i mijenja, pa je nužno učiti cijeloga života. Žene i povijest znanja tema je koja je obogatila moje spoznaje o velikim ženama filozofije, književnosti i znanosti od starih kultura do danas. U dvadesetom im je stoljeću sveučilište otvorilo svoja vrata. Premda ih je među dobitnicima Nobelove nagrade tek oko 5 %, njihov prinos svjetskoj znanosti je nemjerljiv. Podacima koje su naveli autori dodat ću i ovaj iz Naredbe o ustrojstvu Tehničke visoke škole u Zagrebu iz 1918. u kojoj se naglašava: "Pod uvjetima pod kojima se slušači upisuju, mogu se upisati i žene kao redovite i izvanredne slušačice". Spominjem to jer je za povijest našega Sveučilišta važno da je zahvaljujući toj odluci prva žena tehničkih znanosti na prostorima tadašnje Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca bila Vjera Marjanović, poslije dugogodišnja ugledna profesorica analitičke kemije na današnjem Fakultetu kemijskoga inženjerstva i tehnologije.

Vrlo su iscrpni, informativni i korisni prilozi posvećeni nekolicini velikana znanosti u povodu njihovih obljetnica: Charlesu Darwinu, Andriji Mohorovičiću, jednom od najpoznatijih istraživača seizmologije svoga vremena, Rugjeru Boškoviću, svećeniku i znanstveniku koji je svojim djelom "Teorija prirodne filozofije" (1758.) i danas aktualan, potvrdivši neraskidivo zajedništvo filozofije i znanosti. Ivan Supek, književnik, filozof, prirodoslovac, služio je posebno mjesto u srcu autorice Olge Carević, koja mu je bila suradnica i dobro poznavala njegovo djelo. U opširnom i lijepo pisanom prilogu doznajemo kako je živio i radio, koliko je pridonio hrvatskoj i svjetskoj znanosti osnivanjem Međunarodnoga

sveučilišnoga središta (International University Center, IUC) u Dubrovniku koje je i danas okupljalište i širitelj multidisciplinarnoga pristupa rješavanju znanstvenih problema. Bio je rektor Sveučilišta u Zagrebu u vrijeme ponovnoga rađanja hrvatske samosvijesti i pridonosio tome svojim djelovanjem. Statut Hrvatskoga sveučilišta iz 1971., kojim je želio ujediniti sva hrvatska sveučilišta nije, zbog nasilnoga gašenja hrvatskoga proljeća, nikada zaživio, ali ime Ivana Supeka nije zaboravljeno. Ovim priložima pripada i članak o nobelovcima koji su bitno pridonijeli istraživanjima unaprijeđenja ljudskoga života. Premda među njima nije spomenut naš nobelovac Vladimir Prelog, on je to zaslužio svojim svekolikim humanim, moralnim i znanstvenim djelovanjem.

Teme poglavlja *Humanost* isprepliću se, donekle, s onima ostalih poglavlja, što je i logično s obzirom na humanistički pristup autora svim temama. Parafrazirajući Pascala, oni svoje priloge temelje na izreci "Znanost nije samo pitanje uma nego i humanosti, dakle srca". Promišljaju o humanizmu i znanosti, ulozi znanosti u uspostavljanju svjetskoga mira i blagostanja. Je li to utopija ili stvarnost, prosudit će naraštaji koji dolaze, a mi se sjećamo neetičke upotrebe znanosti u ratne ili poduzetničke svrhe koje su dovele do ubijanja, razaranja, uništavanja prirodnih i kulturnih dobara. Ali pamtim i apel nobelovaca za mir u Hrvatskoj i kolegicu Gretu Pifat, koja je pridonijela da se svijet upozna s tom velikom podrškom znanosti ranjenoj Domovini. Dobro je zapamtiti Supekovu izreku: "Znanost je istina, sloboda i humanost" i zamisliti se nad riječima kardinala Kuharića koji je 1995. hrabro posvjedočio svoje kršćansko uvjerenje govoreći: "Temeljne etičke vrijednosti moraju se sačuvati u vlastitoj savjesti, makar okolo bile porušene. Kad čovjek ostaje uspravan, čovječan, vjeran i častan makar bio okružen zlom, on tek tada dokazuje svoju unutarnju vrijednost". Mnogi ga tada, opijeni srdžbom i osvetom zbog nanese zla nisu razumjeli, ali da su ga poslušali, možda bismo danas bili sretniji. Autori u više članaka obrađuju temu prava čovjeka, rata i poraća, prognanika i izbjeglica, povratka u domove i pomirbe. Pišu o svijetu bez nasilja, o djelovanju UNICEF-a i Crvenoga križa. Pozivaju na dijalog među različitim kulturama, religijama, narodima i jezicima u Europi i izvan nje. Svjesni da se danas mijenjaju vrijednosne kategorije, da opada moral, poštenje i ljubav među ljudima, vjeruju u prevlast općega dobra prema čovjeku i prirodi.

Poglavlje *Ekologija* (str. 105–131) započinje prilogom o Danu planeta Zemlje, čije je obilježavanje u Hrvatskoj uspostavljeno 1990. na poticaj časopisa *Priroda*. Taj bi dan trebao čovječanstvo podsjećati da mora ponovno uspostaviti suživot s prirodom i svojom okolinom, jer svake godine nestaje na tisuće životinjskih i biljnih vrsta, a čovjek nerazumnim postupcima ugrožava i vlastiti opstanak. Premda nas političari i politikanti iz "zelenih" udruga godinama bombardiraju velikim riječima o održivu razvoju i potpisuju protokole i deklaracije, vrlo se malo na svjetskoj razini čini za uspostavljanje željene ravnoteže. Hrvatska je blagoslovljena čistom vodom, stoljetnim šumama i močvarnim staništima, koja su se oduprla socijalističkoj "melioraciji". Autori nas pobudnim tekstovima žele upozoriti na njihovu vrijednost, pokazati kako se u Hrvatskoj organizirano brinulo o zaštiti šuma još od osnivanja Gospodarskoga šumarskoga učilišta u Križevcima 1860. i opisujući šume poetičnim citatima i stihovima M. Krmpotića, J. Kozarca i T. Gulbransena.

Knjiga završava životopisima Olge Carević i Dražena Vikića-Topića, koji su bogati ne samo znanstvenim radovima nego i empatijom i ljubavlju. Oni su dobri ljudi koji žele prepoznati zrnca dobrote u svemu što ih okružuje i to prenijeti čitateljima. Vrijedi ih poslušati, možda naučimo poštovati živote naših predaka koji su gradili održive i energetske kuće, uzgajali ekološku hranu, poznavali prirodu i prijateljevali s njom slijedeći narodnu mudrost i Božje zapovijedi. Mene je knjiga potaknula na razmišljanje, pročitajte je, nećete požaliti.

Marija Kaštelan-Macan